

Mitä *~∞†?

Symbolit sukututkimuksessa

Tuomas Salste

Selkeät sukusymbolit tekevät sukukirjasta, sukutauluista ja sukusivuista tyylikkää ja helppolukuiset. Symbolit säästävät tilaa ja auttavat lukijaa löytämään tiedot nopeasti. Symboleita on kuitenkin paljon eivätkä kaikki niistä ole yleisesti tunnettuja edes sukututkijoiden keskuudessa. Mitä symboleita sukututkimukseen liittyy, mitä niistä kannattaisi käyttää ja kuinka ne saa tekstiin näkyviin?

Eri maissa käytettävät symbolit eroavat toisistaan. Tässä kirjoituksessa esiintyvät varsinkin Suomessa ja Saksassa käytetyt symbolit. Osa on yleisiä, osa harvinaisia ja osa vanhanaikaisia.

Tavallisimpien sukutapahtumien symbolit

Tavallisimpia sukusymboleita ovat tähti * syntymän, ääretön ∞ avioliiton ja risti † kuoleman merkinä. Jo harvinaisempia ovat aaltoviiva ~ kasteen ja arkku ☩ hautaamisen merkinä.

Alla olevassa taulukossa on esitetty tavallisimpien tapahtumien symbolit ja kuinka ne lisätään tekstiin Microsoft Word -ohjelmassa.

Symboli	Selitys	Merkki	Kuinka kirjoitetaan Wordissä
*	syntynyt	asteriski (tähti)	↑ Shift + *
~	kastettu	aaltoviiva	Alt Gr + ~
∞	vihitty	äärettömän merkki	Kirjoita 221e ja paina Alt + X
†	kuollut	risti	Kirjoita 2020 ja paina Alt + X
☩	haudattu	arkku	Kirjoita 26b0 ja paina Alt + X

Haudattu-symbolia ☩ ei koneesta välttämättä löydy valmiina. Sen saa näkyviin asentamalla Symbola-fontin, josta lisää kohta.

Symbolien lisäys tekstiin

Suurin osa tässä kirjoituksessa mainituista symboleista kuuluu tietokoneiden yleiseen merkki-
valikoimaan eli ns. Unicode-merkistöön. Se kattaa kaikki yleiset kirjaimet, numerot, välimerkit ja suuren joukon muita merkkejä.

Symbolitauluissa näiden symbolien kohdalla on harmaalla kirjoitettu merkin nelikirjaiminen koodi ja nimi. Esimerkiksi merkki 2605 BLACK STAR on musta viisisakarainen tähti. Symbolin saa lisättyä tekstiin seuraavasti:

Wordissa kirjoita merkin koodi ja paina `Alt` + `X`.

Esimerkki: Kirjoita tähden koodi 2605 ja paina `Alt` + `X`. Tähti ★ ilmestyy.

Verkkosivulle kirjoita koodi muodossa `&#xkoodi`;

Esimerkki: `&#x2605`; tuottaa tähden ★.

Koodin voi kirjoittaa isoilla tai pienillä kirjaimilla. Wordissä voi minkä tahansa merkin lisätä myös toiminnolla *Lisää, Symboli*. Oikean symbolin löytäminen voi olla hankalaa.

Eräiden symbolien kohdalla lukee *puuttuu merkistöstä*. Niitä varten ei tietokoneissa ole omaa merkkiään. Alaviitteessä on kerrottu, jos sellaisen merkin voi kirjoittaa yhdistelemällä useita merkkejä. Jos symbolin kohdalla lukee *puuttuu merkistöstä, kuva*, symbolin saa lisättyä tekstiin vain erillisenä pienenä kuvana. Koska se on hankalaa, näiden symbolien sijaan kannattaa suosia muita symboleita.

Symbolit ja fontit

Symbolin on kuuluttava myös käytettyyn fonttiin. Muuten symbolin paikalla näkyy tyhjä laatikko tai muu väärä merkki. Yleisimmät symbolit löytyvät onneksi lähes joka fontista. Silloin riittää, että osaa kirjoittaa tarvittavan merkin. Harvinaisempien symbolien kanssa joutuu miettimään myös fonttia.

Tässä kirjoituksessa ei fonttia ole erikseen mainittu, jos tarvittava merkki löytyy Windowsin fontista Times New Roman tai Segoe UI Symbol. Jos sen sijaan merkki puuttuu näistä tai se näyttää selvästi paremmalta jossain muussa fontissa, sopiva fontti on mainittu symbolin yhteydessä. Hyvä valinta on George Dourosin ilmainen Symbola-fontti. Se sisältää paljon sukututkimukseen sopivia symboleita. Fontista on kaksi versiota, joista ”hinted” vaikuttaa toimivan paremmin. Fontin voi ladata ja asentaa osoitteesta <http://users.teilar.gr/~g1951d/>

Tämä kirjoitus on laadittu Times New Roman -fontilla.

Sukujulkaisun laatiminen

Julkaisun alussa on syytä selittää, mitä siinä käytetyt symbolit tarkoittavat. Ne eivät välttämättä ole kaikille lukijoille tuttuja.

Jos sukujulkaisunsa laatii PDF-muodossa tai paperitulosteena, symbolit näkyvät lukijalle ilman ongelmia. Silloin voi vapaasti käyttää kaikkia omasta tietokoneestaan löytyviä symboleita. Jos sen sijaan laatii suvun verkkosivuja, on käytettävä vain sellaisia symboleita, jotka sisältyvät vähintään yhteen yleisesti käytettyyn fonttiin. Muuten on vaarana, että lukija näkee väärän merkin eikä ymmärrä lukemaansa. Symbolien näkyminen verkkosivulla kannattaa varmistaa muutamalla eri laitteella.

Syntynyt

Symboli	Selitys	Unicode-merkki
* * * *	Asteriski rivin * yläosassa. Erittäin yleinen.	002A ASTERISK
* * * *	Asteriski rivin * keskellä.	2217 ASTERISK OPERATOR
◆	4-sakarainen tähti.	2726 BLACK FOUR POINTED STAR
★	5-sakarainen tähti.	2605 BLACK STAR
✳	6-sakarainen tähti.	2736 SIX POINTED BLACK STAR
✳	8-sakarainen tähti.	2737 EIGHT POINTED RECTILINEAR BLACK STAR
°	Asteen merkki. Käytetty Ranskassa. Ei Suomessa.	00B0 DEGREE SIGN

Suomessa asteriski (eli tähtimerkki) tai jokin muu tähden muotoinen merkki on tavallinen syntymän symboli. Tähden muoto ja sakaroiden määrä vaihtelevat. Tähden jälkeen tulee tavallisesti väli¹ ja sen jälkeen syntymäpäivä ja -paikka, esimerkiksi * 3.9.1900 Pielavesi.

Sukukirjoissa ja verkkosivuilla käytetään usein tavallista asteriskia, jonka saa kirjoitettua näppäimistöltä. Se asettuu tavallisesti rivin yläosaan. Asteriskin ulkoasu vaihtelee fontista toiseen. Tavallisia muotoja ovat ainakin seuraavat:

Times New Roman	* *	Arial
Cambria	* *	Palatino Linotype
Verdana	* *	Candara

Asteriskin saa asetettua rivin keskelle käyttämällä merkkiä * ASTERISK OPERATOR. Kaikissa fonteissa tätä vaihtoehtoa ei ole.

Sukukirjoissa voi asteriskin sijasta käyttää halutessaan jotain toista tähden muotoista symbolia, esimerkiksi 5- tai 6-sakaraista tähteä ★ tai ✳. Fontteja, joissa on tähtiä, ovat ainakin Segoe UI Symbol, Symbola, Quivira, Arial Unicode MS ja DejaVu Sans -fonttiperhe.

Hautakivissä on tavallinen 4-, 5- tai 6-sakarainen tähti (◆★★). Muitakin malleja käytetään.

Erityistapauksia

†*	Syntynyt kuolleena. Risti ja asteriski.	
*†	Syntynyt ja kuollut samana päivänä. Asteriski ja risti.	
(*)	Avioton lapsi. Asteriski suluissa.	
⊛	Avioton lapsi. Symbola, Segoe UI Symbol. Sekoittumisen vaara kastettu-symboliin.	229B CIRCLED ASTERISK OPERATOR

¹ Jos tekstissä on oikean reunan tasaus, symbolin jälkeen kannattaa lisätä sitova välilyönti, koska tavallinen välilyönti voi venyä rumasti. Sitova välilyönti kirjoitetaan `Ctrl + ⬆ Shift + *`.

Kastettu

Symboli	Selitys	Unicode-merkki
~	Aaltoviiva. Löytyy näppäimistöltä.	007E TILDE
≈	2–3 aaltoa. Käytetty Saksassa. Symbola, Arial Unicode MS.	3030 WAVY DASH
≈	Likimain yhtä suuri kuin. Saksassa myös avioliiton symboli.	2248 ALMOST EQUAL TO
[*]	Asteriski hakasuluissa. Harvinainen.	
⊠	Harvinainen. Symbola, Segoe UI Symbol.	29C6 SQUARED ASTERISK
⊛	Harvinainen. Symbola, Segoe UI Symbol. Sekoittumisen vaara avioton lapsi -symboliin.	229B CIRCLED ASTERISK OPERATOR
‡	Vanha saksalainen kastettu-symboli.	26B5 JUNO
‡	Vanha saksalainen kastettu-symboli.	---- puuttuu merkistöstä, kuva

Kastettu-symbolia ei Suomessa juuri näe. Aaltoviiva ~ on kuitenkin erittäin käyttökelpoinen ja symboliikaltaan ymmärrettävä. Se on kätevä siksikin, että se löytyy suoraan näppäimistöltä.

Kastettu ~ on sukujulkaisussa hyödyllinen varsinkin silloin, kun kastepäivä tunnetaan mutta syntymäpäivää ei. Se on tavallista varsinkin vanhimmissa suomalaisissa kasteluetteloissa. Silloin syntymä- ja kastemerkintä voidaan esittää lyhyesti näin: * Nummi ~ 7.8.1682.

Kuollut

Symboli	Selitys	Unicode-merkki
† † † †	Risti. Perinteinen, yleinen.	2020 DAGGER
† † † †	Ristin ulkoasu vaihtelee.	
†	Latinalainen risti. Ulkoasu tasapalkkinen.	271D LATIN CROSS
+	Plusmerkki. Käytetään ristin korvikkeena.	002B PLUS SIGN

Suomessa risti on hyvin tavallinen kuoleman symboli. Perinteisesti kirjoissa käytetään koristeellista ristimerkkiä †. Ristin jälkeen tulee yleensä väli ja sen jälkeen kuolinpäivä ja -paikka, esimerkiksi † 31.8.1986 Helsinki. Hautakivissä käytetään tasapalkkista muotoa eli ns. latinalaista ristiä †.

Ristin, joka tunnetaan myös nimellä tikari, muoto ja koristeellisuus vaihtelee eri fonteissa. Muoto † löytyy useista tavallisista fonteista kuten Times New Roman. Joissain fonteissa, kuten Arial ja Verdana, ristimerkki on tasapalkkinen †. Se voi olla myös varsin koristeellinen; yllä on esimerkkejä. Haluamansa muodon saa käyttöönsä valitsemalla sopivan fontin. Joskus ristin näkee kursivoituna †, mutta sitä kannattaa sukujulkaisussa välttää.

Tasapalkkiselle latinalaiselle ristille on varattu myös oma Unicode-merkkinsä 271D LATIN CROSS. Käyttämällä sitä voi valita tasapalkkisen version fontissa, jonka tavallinen risti on koristeellinen. Latinalaisen ristin merkkiä ei kaikista fonteista kuitenkaan löydy eikä sitä toisaalta välttämättä tarvitakaan.

Ristin voi tulkita viittauksena vainajan uskontoon. Suomalaisten luterilaissukujen tutkimuksessa ristiä voi käyttää suhteellisen turvallisesti 1920-luvun alkuun. Sen jälkeen kirkosta eroaminen tuli mahdolliseksi eivätkä kaikki suvun jäsenet enää välttämättä kuuluneet kirkkoon.

Ristin saa Windowsissa kirjoitettua myös seuraavasti:

Paina **[Alt]** alas, kirjoita numeronäppäimistöltä 0134, vapauta **[Alt]**. Huom. ei ylärivin numeroilla.

Kun tietää, miten risti kirjoitetaan, ei sen korvikkeena tarvitse käyttää plusmerkkiä +.

Kaatunut

⌘ ⌘	Miekat. Käytetty Saksassa.	2694 CROSSED SWORDS
X	X-kirjain miekkojen korvikkeena.	
†† ++	Kaksi ristiä tai kaksi plusmerkkiä. Käyt. Ranskassa.	

Miekkojen tavallisia ulkoasuja ovat ⌘ (Segoe UI Symbol) ja ⌘ (Symbola).

Kadonnut tai haavoittunut

(†)	Kadonnut. Risti suluissa.	
(⌘)	Kadonnut sodassa. Miekat suluissa. Käytetty Saksassa.	
†⌘	Haavoittunut kuolettavasti. Käytetty Saksassa.	

Haudattu

Symboli	Selitys	Unicode-merkki
☩	Arkku. Uusi, ei yleinen. Symbola.	26B0 COFFIN
□	Suorakaide. Perinteinen, ei yleinen.	25AD WHITE RECTANGLE
▭	Pystysuuntainen suorakaide. Ei yleinen.	25AF WHITE VERTICAL RECTANGLE
[]	Hakasulut.	
[†]	Risti hakasuluissa.	
(+)	Plusmerkki suluissa. Käytetty Ranskassa.	
☩	Harvinainen.	---- puuttuu merkistöstä ¹
⊕	Harvinainen.	---- puuttuu merkistöstä ²
✠	Vanha saksalainen haudattu-symboli.	---- puuttuu merkistöstä, kuva
☩	Urnahautaus. Epätavallinen. Symbola.	26B1 FUNERAL URN

Haudattu-symboleista ei yksikään ole Suomessa yleinen.

Arkku ☩ on uusi tulokas. Se sopii Suomen oloihin helposti ymmärrettäväksi merkiksi, joka ei ota kantaa vainajan uskontoon tai hautaustapaan. Hyvä arkku löytyy Symbolan lisäksi ainakin fonteista Quivira ja Code2000. Arkku on yleensä vaakasuuntainen ja vaalea. Poikkeuksellinen musta pysty-arkku ☩ on fontissa DejaVu Sans Mono. Arkun jälkeen voi sukujulkaisussa kertoa hautauspäivän ja hautausmaan tai muistolehdon nimen: † 31.8.1986 Helsinki ☩ 7.9.1986 Hietaniemen hautausmaa.

Suorakaide □ muistuttaa arkkua. Vaakasuuntaisena se on vanhastaan käytössä ainakin Saksassa. Suomessa se on niin harvinainen, että sen merkitys tuskin aukeaa lukijalle ilman selitystä.

Symbolit [†] tai ☩ sopivat luterilaisille suvuille. Varsinkin neliöity risti muistuttaa hautakiveä. Sitä voisi käyttää merkitsemään haudan sijaintia, mutta se on hankala kirjoittaa.

Urnahautauksen oma merkki ☩ tuskin on sukututkimuksessa tarpeellinen, ellei haluta korostaa hautaustapaa. Urna on yleensä vaalea. Musta urna ☩ löytyy fontista DejaVu Sans Mono.

---

¹ Tässä kirjoitettu: risti + väli + neliö (20DE). Neliö on fontista Cambria Math.

² Tässä kirjoitettu: risti + väli + ympyrä (20DD). Ympyrä on fontista Cambria Math.

Vihitty avioliittoon

Symboli	Selitys	Unicode-merkki
∞ ∞	Äärettömän merkki. Tavallinen, perinteinen.	221E INFINITY
∞	Sormukset lomittain.	26AD MARRIAGE SYMBOL
∞	Sormukset vierekkäin. Käytetty ainakin Saksassa.	---- puuttuu merkistöstä ¹
× ×	Rasti. Voi olla vaakasuuntaan venytetty. Vanha saksalainen vihitty-symboli.	2A09 N-ARY TIMES OPERATOR
=	Yhtä suuri kuin. Vanha saksalainen vihitty-symboli.	003D EQUALS SIGN
≈	Likimain yhtä suuri kuin. Vanha saksalainen symboli. Myös kastettu-symboli.	2248 ALMOST EQUAL TO
x	x-kirjain. Käytetty Ranskassa.	

Ääretön ∞ on Suomessa tavallinen, perinteinen avioliiton symboli. Merkin tarkka muoto vaihtelee fontista toiseen. Sen yleisessä muodossa ∞ (Times New Roman) on erikokoiset puoliskot. Tasainen muoto ∞ on mm. fonteissa Segoe UI Symbol ja Courier New.

Muut vihitty-symbolit eivät ole Suomessa tavallisia. Suomalaisissa sukujulkaisuissa ei niiden käyttöön ole erityistä syytä siirtyä.

Avioero

∞ ∞	Ääretön mitätöity. Ei yleinen. Symbola, Segoe UI Symbol.	29DE INFINITY NEGATED WITH VERTICAL BAR
∞	Sormukset erotettu. Ei yleinen.	26AE DIVORCE SYMBOL
∞	Ruotsista. Suomessa harvinainen.	---- puuttuu merkistöstä, kuva
∞	Sormukset yliviivattu. Harvinainen.	---- puuttuu merkistöstä ²
) (	Sulut vastakkain. Käytetty Ranskassa ja Saksassa. Ei yleinen Suomessa. Sekoittumisen vaara avioliittoon.	

Avioero-symbolit eivät ole yleisiä. Äärettömät ∞ ja ∞ sopivat keskenään pareiksi, samoin sormusmerkit ∞ ja ∞.

Avoliitto

∞ ∞	Avoliitto. Ei yleinen.	26AF UNMARRIED PARTNERSHIP SYMBOL
) (	Avoliitto. Sulut vastakkain. Ei yleinen. Sekaantumisen vaara avioeroon.	
∞	Avoliitto purettu. Sulut yliviivattu. Ei yleinen.	

Avoliitto-symbolit eivät ole yleisiä. Ne tuskin aukeavat lukijalle ilman selitystä.

¹ Tässä kirjoitettu kahdella kihlautunut-merkillä (26AC). Merkkiväliä tiivistämällä saatu sormukset vierekkäin.

² Tässä kirjoitettu kahdella kihlaus purettu -merkillä (29B5). Merkkiväliä tiivistetty voimakkaasti.

Kihlaus

Symboli	Selitys	Unicode-merkki
○	Kihlautunut. Harvinainen.	26AC MEDIUM SMALL WHITE CIRCLE
◉	Kihlaus purettu. Harvinainen.	29B5 CIRCLE WITH HORIZONTAL BAR

Yhden sormuksen kihlasymboliikka on Suomen oloihin nähden epäonnistunut. Suomessa molemmat kihlakumppanit saavat oman sormuksensa. Toisaalta kihlausta tai sen purkua ei sukututkimuksissa yleensä mainita, joten symbolin tarve on vähäinen.

Joissain fonteissa ◉ on selvästi suurempi kuin ○. Kirjainkoko on pienennettävä, jotta merkit muodostaisivat parin.

Kuulutettu avioliittoon

◻	Kuulutettu. Harvinainen.	---- puuttuu merkistöstä ¹
◉	Kuulutettu. Harvinainen.	---- puuttuu merkistöstä ²

Kumpikin kuulutettu-symboli on epäonnistunut. Symboliikka ei aukene ilman selitystä. Avioliiton symboli on kehystetty ikään kuin vihkimisen vahvistukseksi, vaikka kuulutus edeltää vihkimistä. Merkit on myös varsin hankala kirjoittaa. Kuulutusta ei sukututkimuksissa yleensä mainita, joten symbolille on vain vähän tarvetta.

---

¹ Tässä kirjoitettu: ääretön + väli + neliö (20DE), ääretön Courier New, väli Times New Roman, neliö Cambria Math.

² Tässä kirjoitettu: ääretön + väli + ympyrä (20DD), samat fontit kuin yllä.

Muita symboleita

Symboli	Selitys	Unicode-merkki
±	Arviolta: ±1750.	00B1 PLUS-MINUS SIGN
–	Lyhyt ajatusviiva elin- ym. aikoihin: 1750–1850.	2013 EN DASH
/	Murtoluvun vinoviiva vanhan tyyliin päiväyksiin. Käyt. ylä- ja alaindekseihin: $\frac{24}{12}$ 1750 tai $\frac{24}{XII}$ 1750.	2044 FRACTION SLASH
№	Numero, vanhaa tyyliä.	2116 NUMERO SIGN
△	Talo, koti.	2302 HOUSE
🏠	Talo, koti.	1F3E0 HOUSE BUILDING
→	Muuttanut. Vanhakylä № 7 → Uusikylä № 8.	2192 RIGHTWARDS ARROW
†	Kristitty, protestantti tai roomalaiskatolinen.	271D LATIN CROSS
✝	Ortodoksikristitty.	2626 ORTHODOX CROSS
☆	Juutalainen.	2721 STAR OF DAVID
☪	Muslimi.	262A STAR AND CRESCENT
☸	Buddhalainen.	2638 WHEEL OF DHARMA
†	Suvun mieslinja sammunut. Vars. aatelissuvuissa.	2020 DAGGER
††	Suku tai sukuhaara sammunut. Kaksi ristiä.	
‡	Suku tai sukuhaara sammunut. Kaksoisristi.	2021 DOUBLE DAGGER
Ÿ	Syntynyt. ”Elämänriimu”, käytetty Saksassa.	16C9 RUNIC LETTER ALGIZ EOLHX
⚊	Kuollut. ”Kuolemanriimu”, käytetty Saksassa.	16E3 RUNIC LETTER CALC

Riimusymbolit ovat saksalaisia ei-kristillisiä, natsienkin käyttämiä symboleita, joita on mm. hautakivissä.

Esimerkkejä

Nykyaikainen:

Carl Gustaf Emil Mannerheim, Suomen marsalkka. * 4.6.1867 Askainen ~ 24.6.1867. o 19.3.1892 Anastasia Nikolajevna Arapova ∞ 2.5.1892 Pietari ☉ 1919. † 27.1.1951 Lausanne, Sveitsi ☞ 4.2.1951 Hietaniemen sankarihautausmaa, Helsinki.

Vanhan tyyliin päiväyksiin:

Abel ”Kuikka” Koponen, silmäkääntäjä, kansanparantaja. * $\frac{1}{12}$ 1833 Leppävirta, Varistaipale. † $\frac{12}{12}$ 1890 Jäppilä, Päivämäki. ∞ 1872 Ida Mikkonen. Lapset: Iida Riia Lucina Hilda Hulda Levatiina Amanda Olivia Ceela Concordia Jemna Jekleobeth * $\frac{29}{3}$ 1873; Alfred Ilai (Ilukka) Optatus * $\frac{29}{3}$ 1877; Elmaan Jaebet Jasobeam * $\frac{7}{7}$ 1880; Ohlipoodaama Siromilda Nova Neera * $\frac{10}{10}$ 1887 ja Juhana Eevert * $\frac{13}{7}$ 1891.

©2018 Tuomas Salste. Viimeksi päivitetty 6.2.2018.